

66. Ad beneficia quod attinet, Capitulum, sede vacante, oblatum à Patrono clericum recte instituit (1), et recte etiam confert beneficia, quæ conjunctim cum Episcopo conferre deberet (2); non item beneficia, quorum libera collatio ad solum Episcopum pertinet (3). Denique literas dimissorias primo anno vacantis Ecclesiæ Capitulum (4) recte concedit iis, quos beneficium vel acceptum, vel accipiendum ordines suscipere cogit, non item reliquis; post annum vero omnibus indiscriminatum (5).

(1) *Cap. 1 de Instit. in 6.*

(2) *Cap. unic. Ne sed. vacan. in 6.*

(3) *Cap. 2. Ne sed. vacan. aliq. innovet.*

(4) Haud tamen capitulum per se ipsum concedit literas dimissorias, sed per Vicarium capitularem, ad quem tota, uti diximus, capituli jurisdictio defertur. Vide Giraldum *Exposit. Jur. Pontifi. par. 2 tom. 3 pag. 962.*

* Quæ de Canonicorum capitulis novis. Concordato sancita sunt, in proxime sequenti sect., ad quam pariter tales articuli referuntur, exponemus.*

SECTIO VIII.

DE DIGNITATIBUS, PERSONATIBUS, OFFICIIS.

67 ET 68. QUID DIGNITAS, QUID PERSONATUS, QUID OFFICIUM SIT?—69. CANONICUS THEOLOGUS.—70. CANONICUS PENITENTIARIUS.—71 AD 73. ARCHIDIACONI MUNUS, ET POTESTAS.—74 ET 75. MUNUS, ET POTESTAS ARCHIPRESBYTERI.

67.

Sunt à Canonicis, qui Dignitate, Personatu, Officio à ceteris distinguntur. Hujusmodi sunt Archidiaconus, Archipresbyter, Primicerius, Decanus, Præpositus, Thesaurarius; alique, qui non solum habent canonicatum, sed etiam, quæ ceteris Canonicis communia non sunt, aut certum munus, aut honoris prærogativam, aut cum honore jurisdictionem; et Officia, Personatus, Dignitates appellantur. Non idem est in omnibus Ecclesiis Cathedralibus, et Collegiatis eorum numerus, et ratio; ac longum esset de omnibus singillatim dicere.

(N. S. Dignitatum, et Officiorum origo potissimum ex instituta, atque instaurata communi Clericorum vita est educenda. Tunc enim opus fuit, et iis, qui præssent, et iis, qui propius Clericis curam impenderent, tum deum et iis, qui bona administrarent, ac tuerentur. Munia hæc sive officia plerumque non nisi mera erant ministeria, sive delegationes, quæ ab Episcopis pro arbitrio conferri, adimive possent. Verum dissociata communi Cle-

ricorum vita, singulisque officiis suis constitutis redditibus, delegationes illæ non solum in beneficia, sed et in Dignitates degenerarunt, et quidem perpetuas, et irrevocabiles, cum jurisdictione, ac potestate singulis iisdem propriæ; adeo ut qui eas semel esset consequutus, iisdem exspoliari nequirit, nisi gravioribus quibusdam de causis, iisdemque in Jure expressis. Atque hinc primum Dignitates in Capitulis emerunt: quibus aliæ novis fundationibus accessere.)

68. Totum in his rebus conficit usus, et consuetudo Ecclesiarum. Quare videndum est, quid cuique in singulis datum sit muneris, quid honoris, quid jurisdictionis, et unusquisque, quæ sibi sunt commissæ, partes implere debet. In Italia primam Dignitatem plerumque obtinent Archidiaconi, in Hispania, et Lusitania Decani, in Germania Præpositi (1). Nos de duobus nominatim agemus Officiis, quæ omnes habent Ecclesiæ Cathedralis, ac de duabus dignitatibus, quibus summam post Episcopum auctoritatem Decretales attribuunt.

(1) Vid. Rigantium *ad Regul. Cancellar. IV. §. 1 num. 20 et seq.*

(N. S. Vigente communi clericorum vita, præter Abbates, aliosque Prælatos, superiores erant quoque sic dicti Præpositi, qui aliquam curam sub Prælati superioribus gerebant. Præpositi, inquit Syn. Aquisgran. an. 816 Cap. 459, qui quamdam prioratus curam sub aliis Prælati gerunt. Hi tales, et tam strenui sunt constituendi, qui et vitæ probabilis sint, et ea, quæ sibi injuncta sunt, fideliter, humiliterque expleant.

Erant quoque et Decani, quos Canonici, quum communem vitam agerent, ad exemplum Monachorum constituerunt, quibus interior eorum cura incumberet, quum Præpositi temporalibus negotiis intenti, curam spiritualem negligenter, sæpiusque à Cœnobio abessent. Dissociata vero vita communi, adhuc quidem superfluere æque Præpositi, ac Decani: verum quum illi potentia, ac reddituum opulentia inflati, durius Canonicos habere cœpissent, hinc pedetentim plerisque in Cathedralibus, vel prorsus abrogati sunt, vel universa ipsis jurisdictio ademta: at contra nulla pæne est Cathedralis, cuius Capitulum Decanatum, et quidem inter præcipuas Dignitates recensitum, non habeat. Verum Innocentius III *Lib. 1 Epist. 77*, eosdem existimat fuisse Decanos, et Præpositos, qui Priores quoque dicti sunt, *secundum omnium fere Hispaniarum Ecclesiarum consuetudinem*. Et sane in quibusdam Hispaniarum Ecclesiis Dignitas exstat Prioris vocabulo cognita.

Decani in Canonicos, aliosque Ecclesiæ suæ clericos potestas magis ex consuetudinibus, institutis, et privilegiis, quam ex jure haurienda est. Verum ubi Decanus est Prælati Ecclesiæ Collegiatae, de jure habet jurisdictionem ordinariam in Canonicos, aliosque Ecclesiæ suæ clericos: *Glossa ad cap. 6 de Sent. excomm. in 6*. Ceterum quæcumque Decani fuerit potestas, ea non contentiosa, sed correctoria, uti Canonistæ loqui amant, tantummodo esse intelligitur; nisi contraria consuetudine, aliove speciali titulo contentiosam quoque jurisdictionem sibi vindicet.

Qui in titulis Decretalium *Primicerius* dicitur, idem pæne est, ac qui hodie *Cantor* appellari solet: dictus quidem Primicerius, tum quia primum inter Canonicos gradum obtinebat; Primicerius enim idem est, ac qui pri-

mus inscribitur in Cera, seu Tabula cerata: *Horat. Lib. 11 Sat. 5*, et *Jul. Cæsar Cap. 83*. Tum vero, et præsertim, quia in Cantoribus instituendis, et ad cantum in choro ducendis ejus cura versabatur: inde et aliquando *Præcentor* dictus.

Cantoris, sive Primicerii officium est choro præesse: ut divina officia graviter, et ordinate Altissimo persolvantur. Unde risus cohibere, et colloquia, silentium indicere, curare ne quis nimium in psallendo festinet, aut tardet, aliaque hujus generis Cantoris omnino munia sunt. Atque hinc in quibusdam Cathedralibus usu receptum est, ut in suæ potestatis argumentum in festis sollemnioribus baculo argenteo utatur, quem *baculum Cantoralem* vocant. In Hispania Primicerii dicti sunt quoque *Primiceri*, quasi primi inter clericos, eisque commendata est distributio tertiæ partis oblationum inter Subdiaconos, et Clericos, prout unumquemque viderant Sacris obeundis ministeriis addictum: *Syn. Emeritens. Can. 14*. Unde non parum illis honoris obvenit, adeoque in Conc. Tolet. VIII Siriculo, seu Siliceno datum est post Archiepiscopum Vicarios subscribere.

Præcentor, qui successisse dicitur Primicerio, in Hispania ut plurimum vocatur gallico sermone *Chantre*, et nonnunquam etiam *Capiscol*, quasi *Caput Scholæ*, seu cætus Cantorum, ut adparet in Actis Conventus Episcoporum apud Urgellum an. 1040, quibus subscribit Raymundus Levita, et *Caput Scholæ*: apud Aguirre *Tom. 4*. Ad ipsum spectabat instituire Subcantores, et congruam ipsis pendere alimoniam, præcinere in sollemnioribus antiphonas, et lectiones in choro recitatos invitare: *Leg. 5 Tit. 6 Part. 1*, qui et in quolibet Sabbato Tabulam in choro præfigere, descriptis in ea illorum nominibus, à quibus sequentis hebdomadæ officia peragenda erant: *Synod. Compostell. an. 1565 Actio. 2 Decret. 18*. At nunc spectanda uniuscujusque Ecclesiæ consuetudo.

Vigente communi Clericorum vita, haud raro pueri à parentibus Episcopis offerbantur, ut iisdem ducibus, ac magistris, paulatim ad vitam clericalem instituerentur. Jam vero Episcopo gravioribus Ecclesiæ negotiis distento, ex ipsis in communi degentibus Clericis probatissimus aliquis seligebatur, qui pueros, et adolescentes in bonis moribus, vitæque sanctitate erudiret. Ad rem *Syn. Tolet. II Can. 1: De his, quos voluntas parentum... Clericatus officio mancipavit, statuimus, ut mox quum delonsi fuerint... in domo Ecclesiæ sub Episcopali præsentia à Præposito sibi debeant erudiri*. Expressius *Syn. Tolet. IV Can. 24* alias *25*: ad cujus normam S. Isidorus quoddam in Hispalensi Ecclesia Collegium pueris instituendis erexit, unde Ildephonsus, et Braulio, alique pietate, et doctrina insignes prodierunt. Hæc antiqua Hispaniæ nostræ Collegia, è profunda educere oblivione proculdubio cogitans *Syn. Trident. decrevit Sess. 25 Ref. cap. 18*, ut in unaquaque Ecclesia Cathedrali constituantur Seminaria, ubi pueri à duodecim ætatis annis, divites propriis sumptibus, pauperes Seminarii sumptibus, simul conviventes, Ecclesiasticis erudiantur disciplinis, unde Episcopus probatissimos seligere possit Ecclesiæ ministros. Consonat *Syn. Toletan. an. 1565 Act. 3 Ref. cap. 27*. Philippus II, et III, *Legg. 4 et 6: num. 2, tit. 5, lib. 4, et not. 4 ad tit. 11 lib. 1 Novis. Compilat.* et Philippus V Episcopos voluit à Supremo Castellæ Senatu commoveri, ut Seminaria erigere curarent, eisdemque Rom. Pontifices Seminariorum erectionem commendarunt. Porro hujusmodi vivendi ratione exoleta, quæ scholæ Cathedralibus, et Collegiatis adnexæ adhuc permansissent, hinc mos quoque perduravit, ut unus è Clero earumdem curam ageret, qui hodie *Scholasticus*, et interdum *Scholarchus*, nuncupatur. Ejusmodi munus, quod olim simplex erat officium, sensim in

beneficium abiit: id quod constituit *Syn. Lateran. an. 1162 Cap. 4 de Magistris*, dein *Lateran. IV sub Innocentio III an. 1215 Can. 11*, ac postremo *Lateran. V Sess. 9 sub Leone X in Decr. Reformat. Curiæ 7 Maii an. 1514*. Quinimmo in quibusdam Ecclesiis ad dignitatis gradum evectum est: quæ obrem ab hominibus vix sibi regendis idoneis ambiri cœpit, qui dignitate, et preventibus potiti, proprium exsequi munus negligerent. Huic pravo usui ut prospiceret Tridentinum *Sess. 24 Ref. cap. 12* sanxit, ut dignitates hujusmodi non nisi Doctoribus, vel Magistris, aut Licentialis in Sacra pagina, vel in Jure Canonico, et allis personis idoneis, qui per se ipsos id munus explere possent, conferantur.

Scholasticus igitur tenetur ipse per se curare, ut non nisi probi, et docti ad adolescentes erudiendos, et informandos constituantur: adhæc et frequenter scholas invisere, ut cognoscat, num juvenus tam in litteris, quam in pietate rite instituat, et proficiat. In Hispania Salmantinus Scholasticus, et Oscensis, qui communi loquendi modo *Magister Scholarum* appellatur, amplissimis potitur prærogativis, et ordinariam exercet jurisdictionem in adolescentes albo studentium adscriptos: *Videsis Leg. 2, 3 et 4 tit. 6, lib. 8. Novis. Compil.*

Qui sacra vasa, et pretiosas Ecclesiæ suppellectiles custodit à Græcis *Cimeliarcha* dictus, à Latinis *Thesaurarius*, maximæ in Ecclesiis, præsertim Orientalibus, dignitatis, et auctoritatis fuisse, ex Justiniano discimus, qui *Viri Reverendissimi* titulum, quo tunc Episcopi distinguebantur, ipsi tribuit: *Leg. fin. Cod. de Bonis auct. Jud. possid.* In Ecclesiis etiam Occidentalibus jam inde ab Innocentio III ætate inter dignitates fuisse recensitum, patet ex *Cap. 52 de Offic. et potest. Jud. Deleg.* Quinimmo ipse Innocentius *Lib. 1 de Regest. Epist. 176* Sacristam, qui Thesaurario respondet, dignitatis titulo decoraverat.

Moribus hodiernis Thesauraria, vel simplex Officium est, vel Beneficium, vel Dignitas. Verum ex quo Dignitates Cathedralium inane aliquid evasere, in Thesauraria Officium à Dignitate separatum est, adeo ut uni, qui proprie dicitur *Sacrista*, vasorum, utensilium, reliquiarum oblationum, aliorumque hujus generis cura demandetur; alteri Dignitatis prærogativa inter Canonicos tribuatur, nulla vero jurisdictione.

In Hispania Dignitatibus fere omnibus antiqua jura periire; at non desunt, quæ jurisdictionem pristina forte ampliore obtinent, uti Archidiaconatus Birviensis in Ecclesia Burgeni, Archiepiscopatus Agerensis in Catalaunia, Decanatus Tudelensis in Navarra Regno (*nempe obtinebat ante istius Eccl. in Cathedralium erectionem.*)

69. Officia sunt Canonici Theologi, et Pœnitentiarii. Utrumque instituit Concilium Lateranense IV., quod habitum est Innocentio III. Pontifice (1), utrumque probavit Synodus Tridentina (2), et utrumque omnes Catedrales Ecclesiæ habere debent. Est autem Canonici Theologi Sacras Scripturas explicare, et clericos ad res theologicas instituere (3); quo munere cum fungitur, præbendæ fructus, et quotidianas distributiones percipit, perinde ac choro interesset (4).

(1) *Cap. 4 de Magistris.*

(2) Concilium Tridentinum Sess. 5 cap. 4 de Reform. non modo Theologi officium retineri voluit in iis Ecclesiis, in quibus jam erat institutum, sed etiam addiit, quod in Ecclesiis Metropolitanis, vel Cathedralibus, si civitas insignis, vel populosa, ac etiam collegialis existentibus in aliquo insigni oppido, etiam nullius diocesis, si ibi clerus numerosus fuerit, ubi nulla præbenda, aut præstimonium, seu stipendium hujusmodi deputatum reperitur, præbenda quomodocumque, præterquam ex causa resignationis, primo vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non sit, ad eum usum ipso facto perpetuo constituta, et deputata intelligatur. Similiter Pœnitentiarius in omnibus Cathedralibus Ecclesiis, ubi id commode fieri poterit, cum unione præbendæ proxime vacaturæ ab Episcopo institui jussit Synodus Tridentina Sess. 24 cap. 8 de Reform. Testatur autem Van-Espenius part. 1 tit. 12 cap. 3 §. 13, quod in locis quibusdam Pœnitentiarius non merum Officium, sed Dignitas habeatur, ita tamen ut novissimum inter Dignitates locum obtineat. Similiter Theologum inter Dignitates recenset ipse Van-Espenius loc. cit. tit. 11 cap. 6. Verum id vel foundationis legè, vel peculiari locorum consuetudine factum est; nam Theologum, et Pœnitentiarium merum esse officium, respondit Sac. Congregatio Concilii in Murana 12 April. 1699, et in Senen. Pœnitentiariæ 16 April. 1691.

(3) Quibusnam diebus lectio Theologica habenda sit, expresse non edixit Synodus Tridentina; verum quâ hora, quibusve diebus, tum super quo Sac. Scripturæ libro conficienda sit lectio, Episcopi arbitrio relictum voluit Sac. Congregatio Concilii apud Garziam de Benefic. par. 3 cap. 7 num. 155. Multa etiam de Theologi officio habent Benedictus XIV. de Synod. diocesis. lib. 13 cap. 9 n. 17. et Giraldus Exposit. Jur. Pontific. par. 1 lib. 5 tit. 5 tom. 2 pag. 596 et seq.

(4) Vide Benedictum XIV Instit. Ecclesias. CVII. §. 9 n. 55, et Giraldum loc. cit. par. 1 tom. 1 lib. 5 sect. 553 pag. 244 et seq.

(N. S. Hanc à Tridentino latam sanctionem pro Sacræ Scriptorum Lectore renovavit Syn. Tolet. an. 1565 Act. 2 Ref. cap. 28, id adjiciens, ut non aliis quam Licentiatis, Doctoribus, aut Magistris in Sacra Theologia, neque aliter quam prævio concursu, ejusmodi Præbenda conferatur. Addeis Compostellan. ejusd. an. Act. 2 Decret. 54. Methodum præterea constituit eadem Syn. Tolet. ibid. ut Lectorales (ita in Hispania adpellantur) facilius discipulorum mentes sacris doctrinis imbuant. Tum et hortatur eadem Sancta Synodus Canonicos juniores, et alios Ecclesiæ Cathedralis Ministros, necnon et quoscumque civitatis, vel oppidi Clericos... ut Lectorem sic prælegentem audiant, quo et animos divinis studiis excolant, et exercent, atque ab otio, quod multorum malorum causa esse solet, removeantur. Postremo ipsa Syn. Tolet. præf. capit. ad quotidianum docendi pensum Lectoralem adigit. Compostellana vero eadem Act. 2 Decret. 56 statuit, quod teneatur omnibus profestis diebus lectionem publicæ legere loco, et tempore ab Episcopo designando. Et Decr. 59 diem Jovis, et totos Julii, Augusti, et Septembris dies exceperit, atque ibid. jure optimo solvitur ab onere choro interessendi dum legit, præterquam ad Missam Majorem.)

70. Suppar est institutione Theologo Pœnitentiarius, cujus est audire confessiones, atque is similiter, dum hoc agit, tamquam præsens in choro habetur. Sit autem oportet Sacræ Theologiæ, aut Juris Canonici laurea insignitus, et annos saltem que-

draginta natus, nisi aliud loci ratio, et necessitas, aut utilitas Ecclesiæ postulet (1). Neuter eorum habet Dignitatem aut Personatum, sed unusquisque sedet in choro, servato ordine collationis, possessionisque antiquioris, nisi quid aliud consuetudo velit; et utrumque officium, concursu adhibito, conferendum est (2).

(1) Conc. Trident. de Sess. 24 cap. 8 de Reform.

(2) Benedictus XIII in Const. Pastoralis Officii 69. tom. 11 pag. 414 Bullarii.

(N. S. Pœnitentiarii originem ab ipso Decianæ persecutionis tempore repetere possumus, ex Socrate lib. 5 cap. 19.

Pœnitentiarius licet vi sui officii in confessionibus audiendis sit veluti Vicarius natus Episcopi, atque adeo à jure facultatem habeat audiendi confessiones pœnitentium totius Diocesis, et jurisdictionem absolvendi à peccatis, sitque veluti Ordinarius Dioceseos confessarius; at tamen ex veriori sententia, non habet potestatem alios delegandi, neque etiam ad unum tantum reservatum, sive ad nudum ministerium. Ita S. Congregatio Concilii an. 1597, et Syn. Diocesis Neap. Cantelmi Part. 2 Cap. 6 num. 28. Immo ordinariam non esse Pœnitentiarii facultatem, sed ab Episcopo delegatam, declaraverat Synod. Compostellana an. 1565, Act. 2 Decr. 58, quam scilicet si ipsi Episcopo visum fuerit, absque ulla exterioris judicii forma, aut strepitu limitare, aut penitus revocare possit. Tum et in eod. Decreto Pœnitentiarii munia accurate describit; eumque Decret. 59 à chori interessentia eximit quamdiu suo fungitur officio: denique eum Decret. 57 Visitatoris, et Provisoris munus adsumere interdicit.)

Pont. Greg. XV, Const. quæ incipit Supremæ dispositionis, 5 Nov. 1622, in Hispania Pœnitentiarii electionem ab Episcopo simul et Capitulo inter concurrentes peragendam decrevit, adjiciens, ut si quis ceteros omnes eruditione ac doctrina longe antecellat, is elegi debeat et licite valeat, dummodo triginta annis major sit.*

(N. S. Quum sæpius Concilium Lateran. VI nedum Sess. 11 Magistrum ad informandos in Grammatica Clericos, ac pauperes, et Theologum, qui Sacerdotes in Sacris exponendis Litteris instrueret, sed et in unaquaque Ecclesia Cathedrali quemdam veluti Episcopi Vicarium instituendum decreverit Sess. 10, cujus nomine et fidelibus verbum Dei ministraret, et eorum exciperet confessiones, inde duæ emanarunt Præbendæ sic dictæ de Officio, Pœnitentiaria, de qua supra, et Magistralis ad Evangelium populo adnuntiandum. Non tamen videtur Præbenda hæc recens injecta in Hispaniæ Cathedralibus; immo ejus origo ad Concilium Matritense anni 1475 referenda videtur. Eadem etiam Syn. Compostellana Act. 2 Decret. 55 ita sanxit: Qui Magistralem Præbendam, hoc est Prædicatori adsignatam obtinuerit, tenebitur omnibus his diebus sermonem habere ad populum, qui vel confirmatis ab Episcopo statutis Ecclesiæ, vel antiqua consuetudine jam sunt præscripti, et insuper quando ab Episcopo ob rationabilem causam occurrentem, in Ecclesia Cathedrali, seu in alia ejusdem civitatis, ipsi fuerit peculiariter injunctum: vel quoties Episcopus illi id muneris injunxerit, uti constituerat Syn. Tolet. Act. 5 Ref. cap. 4, statuta in illum pœna pecuniaria, arbitrio Episcopi Ecclesiæ fabricæ applicanda, cum onere itidem substituendi alium ejus expensis concionatorem. Ad hæc decreverat ibid. ead. Syn. Tolet.

ut Dignitates omnes, et Canonici Magistralis interessent prædicationi submittendi distributionem pœna. Et ut debite suum posset exsequi munus, octo dies absentia pro uniuscujusque concionis efformatione indulgebat præf. Syn. Compostell. Act. 2 Decret. Syn. 59. At diversa sunt hodie statuta, vel consuetudines.

Doctoralis, sicuti et Magistralis Præbendæ institutio, à Concilio Matritensi repetenda videtur, ubi inter alia id constitutum est, quod Sedis Apostolicæ auctoritate hinc instituere Canonici, quorum alter Theologo, alter Jurisperito obveniret. Videsis Aguirre *Tom. 4* ante Concil. Arandense: quem, quia Doctorali esset laurea donatus, Canonici *Doctoralis* appellatione decorarunt. Quæ tamen munia huic Canonico assignaverint Ecclesiæ, minutim recenset sæpius laud. Syn. Compostell. Act. 2 Decret. 55: *Qui Doctorali Præbenda potitur, teneatur in omnibus negotiis ad Ecclesiam Cathedralam pertinentibus, sententiam suam verbo, aut scripto, prout requisitus fuerit, adferre, atque in eisdem patrocinari. Ad idem teneatur in causis, quæ ad Dignitatem Episcopalem spectant, dummodo inter Capitulum, et Episcopum non controvertantur; tunc enim suo Capitulo adesse honestius erit. Erit etiam sui muneris, quum ab Episcopo, vel Capitulo ad id requisitus fuerit, judicem in ea civitate, ubi est Cathedralis Ecclesia, commorantem adire, de causis, et negotiis Capituli, vel Episcopi modo supradicto verbo, aut scripto, quum opus fuerit, instruere, omni excusatione remota, quod tamen urgenti necessitate injungi debet, atque hæc quidem omnia gratuito.* Quocirca quum sese ad suam apertendam sententiam recipit, si verbo per duos, si scripto per quatuor dies à chori interessentia dispensatur *Decret. 59*. Verum alia sunt etiam Doctoralis munia juxta diversa Ecclesiarum statuta, et consuetudines.

Præbenda hæc, quæ uti Magistralis libere quondam conferebatur, post Tridentinum vero non nisi prævio concursu collata est, quemadmodum et reliquæ *de Officio*. Id etiam præscribitur in Concordato an. 1753 *art. 2*, et concursus forma constituitur, quæ ab eadem Syn. Compostellana *Aet. 2 Decret. 54* desumpta videtur.)

Magistralis ac *Doctoralis* præbend. originem recte deduces à Sixti IV Constit., data Kalend. Decemb. an. 1474, quæ incipit: *Creditam Nobis*, pro ipsarum in Castellæ ac Legionis Ecclesiis creatione, petentibus respectivis Episcopis et Capitulis.—*V. legg. tit. 19 lib. 1. Novis. Compilat.*, cum notis, maxime 1, ubi generalem esse hæc de re in Hispan. Eccl. disciplinam, Sixti IV Constit., ut vidimus, ad aliquas provincias restrictam, ostenditur.

Illud hic non abs re erit animadvertere, Alexandrum VII, bulla, quæ incipit *Romanus Pontifex*, lata die 2 Octob. an. 1656, statuisse, in istarum Ditionum Ecclesiis, cum de præbendarum, quæ annexum habent officium, provisione ageretur, si suffragiorum esset paritas (empate), qui ætate major haberetur, cum alteri ætate minori omnino præferendum, remota sorte, et qualibet alia consideratione, qualitatis, gradus, aut nobilitatis, etiam insignis, aut primariæ.

71. Decretales recensent potissimum inter Dignitates Archidiaconatum, et Archipresbyteratum, quibus post Episcopum summam auctoritatem tribuunt. Archidiaconi ex ordine Diaconorum erant, sed eorum principes, et ratione habita meritorum (1), ab Episcopo, ut plurimum, eligebantur (2). Ordine inferiores

erant Archipresbyteris, jurisdictione tamen superiores (3). Sed cum absurdum videretur, non Presbyteros Presbyteris præstare, iis demum est imposita necessitas Presbyteratus (4).

(1) Male Salmasius Archidiaconum dictum putat, qui ordinatione esset antiquior; nam ille eligebatur, quem Diaconi *industriam noverant*, uti loquitur Hieronymus *Ep. 146 num. 1 col. 1076 tom. 1 ed. Vallarsii*, et vero Theodoritus *lib. 1 cap. 26 pag. 59 ed. Valesii Cantabrigiæ 1720*, Athanasium Diaconum, etsi junior esset, principem ordinis Diaconorum appellat.

(2) A Diaconis Archidiaconum electum, videtur tradere Hieronymus *loc. cit.*; sed complurima sunt exempla eorum, qui ab Episcopis Archidiaconi sunt constituti. Ita Laurentium Sixtus, et Serapionem Chrysostomus Archidiaconum elegerunt, Ambrosius *lib. 1 de Off. cap. 41 tom. 5 pag. 64 ed. Maurin. Venet. 1751*, Sozomenus *lib. 3 cap. 9 pag. 557. cit. ed. Valesii*. Vid. Selvagium *Antiquit. Christian. lib. 4 par. 2 cap. 2 §. 4*.

(3) Isidorus apud Gratianum *Can. 1 dist. 25, Archipresbyter vero*, inquit, *se esse sub Archidiacono, ejusque præceptis, sicut Episcopi sui, sciat obedire*. Observant Romani Correctores verba hæc non extare in ipsa Isidori epistola, neque apud Burchardum *lib. 5 Decret. cap. 50*, neque apud Ivonem in *Pannormia lib. 5 cap. 41*, ubi hæc epistola refertur. Extant tamen in decreto Ivonis *par. 6 cap. 29*, ex quo forte Gratianus ea desumpsit, atque in decretum transtulit. Atque ex hoc Gratiani loco desumptum fortasse est *Cap. 1 de Offic. Archipresbyt.*, quod tribuitur Concilio Toletano, et tamen nullum est Toletanum Concilium, in quo illa occurrant verba de Archidiaconi supra Archipresbyterum potestate.

(4) Celebres sunt literæ Hincmari Remensis ad Archidiaconos Presbyteros.

72. Amplissima olim erat potestas Archidiaconi (1), qui Episcopi Vicarius erat à jure constitutus, et ejus etiam *oculus* dicebatur (2), propter latam administrationem, et in rebus gerendis potestatem, quæ omnia fere, exceptis sacramentalibus muneribus, comprehendebat. Is enim collector olim oblationum, reddituum, atque universæ pecuniæ ecclesiasticæ; præbendas, partesque suas tribuebat clericis, pauperibus, Ecclesiæ fabricæ; mittebat in possessionem eos, qui beneficia acceperant; quos nosset idoneos ad ordines, et beneficia, Episcopo offerebat: atque omnes fere noscebat, definiebatque causas fori episcopalis (3). Et licet initio Archidiaconi hæc fere omnia gererent mandato, arbitrioque Episcopi, tamen deinceps eo usque progressi sunt, ut propriam, atque ordinariam obtinerent jurisdictionem, quæ pridem erat delegata, ac jura etiam invaderent, quæ propria erant Episcoporum (4).

(1) Isidorus Hispalensis in *Can. 1 dist. 25 et can. 20 dist. 65* late describit Archidiaconi jura, quæ sua ætate obtinebant. Ea vero diu perseveras-